

ВЕЛКО МИЛОЕВ
НАНОКОМПЮТЪР ЗА
ВАШЕТО ДЕТЕ

chitanka.info

Двама учени невропатолози от Калифорнийския университет са открили, че кората на главния мозък излъчва определена вълна, когато човек слуша глупост и абсурдни изрази. Така например свършено безсмисленото съчетание „Аз пия кафе с шлака и овчарско куче“ предизвиква излъчване на характерна вълна в една четиристотинхилядна част от секундата. Тази вълна е наречена от учените Н-400.

Съобщение в печата

Да, спомням си това съобщение. Може да се каже, че то е в основата на цялата история. Тогава биополетата излизаха на мода, а аз бях млад и четях почти всичко, дори и вестници. Мисля, че беше в рубриката „Любопитни факти“. Донесох изрезката в института и я прочетох в едно междучасие. Христо беше във възторг. Да, професорът, същият. Тогава не беше професор. Той измисли играта на „Н-вълна“. Професорите бяха много озадачени — изведнъж започнахме да следим всяка дума на лекциите. Никакво шушукане, гробна тишина и в един момент от няколко места в залата се разнася едно тихичко „пиу-пиу-пиу“. Така и не разбраха какво е това „пиу-пиу-пиу“. Глезотия някаква. После ни омръзна. За Христо обаче съобщението се беше превърнало в идея-фикс, както разбрах по-късно. Всъщност бяхте ли вече при него?

Да, разбирам. Той наистина е много зает, а и между нас казано не обича журналистите. На мене ми е все едно. Ще пиете ли коняк? Имам предостатъчно време. Най-важното за коняка е дестилатът да е добре отлежал, поне пет години. После се разрежда до 40–50 градуса и се прибавя процент и половина захар. Чели ли сте „Основи на технологията на спиртното производство“? Много интересна книга. Така че аз ще ви разказвам, а вие си пишете каквото намерите за добре.

Христо беше геният на випуска. Бог на електрониката. Когато към Института по наноелектроника откриха лабораторията по измерване и диагностика на биополетата, той заряза асистентското си място и дисертацията и се прехвърли там. Лапнаха го като топъл хляб. Работата беше съвсем в началото, бяхме поизостанали, но Христо е

търпелив. Глупотестерът не е фигурирал в плановете на лабораторията, но съм сигурен, че през цялото време той е мислел за него.

Не, тогава не се срещаме. Аз продължавах да уча. Следването ми се проточи. Бях доста посредствен студент, между нас казано. Не, нямах проблеми с изпитите. Но за десетина години смених всички факултети и повечето специалности в института. После заряха техниката и изкарах по един-два семестъра история, филология, право и философия. Интересни науки, но стават скучни, ако прекалено се задълбочиш. Задочно посещавах Академията по изкуствата. Не съм следвал всичко. Нямах кога. Ходил съм на няколко лекции по икономика и медицина, но с физиката, химията и биологията съм запознат само от книги.

Книгите ли? Да, много са. Знам какво ще ме попитате. Чел съм ги. Да, всичките. Знаете ли, винаги се получаваше така, че щом овладеех основите на някоя наука, загубвах интерес към нея. Вие можете да си помислите, че просто съм мързелив. По моему. Може и така да е. Но тогава имах поне за себе си друго обяснение. Аз *исках* да стана специалист. Много добър. Но беше достатъчно да се запозная само с основните понятия на дадена наука, за да осъзная как тя се е разклонила и продължава неудържимо да се разклонява на десетки и стотици специалности и колко напред са отишли хората, които са се специализирали в тях. Това ме отчайваше. Започвах нещо друго, за да разбера отново още след първите лекции колко сложно става нагоре. Ето вие например сте журналист, но знаете ли какви журналисти е имало? Супержурналисти! Царе на журналистиката! Вие от тях ли сте? Не сте. Ето, виждате ли?

Не искам да ви обиждам. Искам да ме разберете — желанието ми наистина беше да специализирам нещо, което мога да правя добре. Не успях. Но може би именно затова успях да стана Специалист. А може би е дарба? Кой знае...

Спомням си времето, когато около глупотестерите започна да се вдига шум. Някои институти в чужбина бяха вече доста напреднали. Умножиха се и съобщенията в печата. Повечето бяха неточни — сензационни или преднамерено скептични. И вместо за глупотестерите да се говори ясно и открито, тръгнаха слухове. Мнозина вярваха, че

глупотестерът може сам да открива всякаква глупост. Това, разбира се, не е така...

Вижте, аз не мога да ви обясня как точно работи тази машинка. Изключена е, не се безпокойте. Не разбирам в подробности тези неща. Мога обаче да ви обясня основното, принципа. Тестерът не реагира на глупостта, а улавя човешката реакция на глупостта. Когато човек възприема нещо глупаво, независимо дали слуша, вижда или чете, в мозъка му освен известните процеси на анализ и запаметяване протича още една бурна реакция. Променят се някакви потенциали, преустройват се някакви вериги от клетки, така че в крайна сметка мозъкът излъчва вълната на глупостта. Н-вълната. Впрочем, чели ли сте „Въведение в изследването на биополетата на мозъка“? Чудесна книга, но става малко неразбираема към края. Както и да е. Една груба аналогия на това, което става, е имунната реакция на организма при проникването в него на болестотворни микроорганизми. Изглежда, че човешкият мозък притежава подобна реакция спрямо глупостта. Ние я нарекохме „реакция на протест“. Всичко, което прави тестерът, е да приеме вълната на глупостта, да преобразува и усили сигнала и да го индицира. Той е само регистриращо устройство, а първичният преобразувател, датчикът, си остава човекът. Сега разбирате ли защо глупотестингът е велико откритие? Трябва да го разберете.

Простете, аз се поувлякох и забравих да ви предложа малко джин. Да, разбира се, алкохолът влияе. Както на склонността на мозъка да генерира глупост, така в на способността му да реагира на нея. Въпросът е оптимизационен. Може би сте чели „Първи стъпки в приложната психология“? И възходящите, и низходящите клонове на кривите са доста стръмни. Трябва да се внимава да не се прескочи оптимумът. Но малко ром все пак може.

Да, да, разбира се, че ще продължим. С интервюто, разбира се. Преди да се срещнем отново, Христо вече беше доста напреднал. Беше направил глупотестер с дванайсетразрядна индикация. Разбирате ли, апаратът му беше толкова съвършен, че можеше да регистрира не само две нива — нула и единица, тоест има ли реакция на глупост или няма. Той можеше „да лови“ нива. Това му помогна да разбере, че амплитудата на вълната на глупостта зависи не само от обективното ниво на глупостта, но и от чувствителността на човека, който я възприема. Това беше принципно ново. Христо бе започнал да търси

„датчици“. Мъкнеше апарата си навсякъде. Впрочем, тогава малцина знаеха що за апарат е това. Не беше известен.

Вече мога да ви кажа как ме откри. Беше на срещата на випуска. Аз, естествено, продължавах да следвам. Имаше много хора. Говореше се за много неща — за нанокомпютри, за професорите, за жени, за електромобили, за картини, за началници, за поливизори, за деца, за дисертации — вече не си спомням всичко. Тогава Христо открил, че на масата има идеален датчик. Естествено, не знаеше кой е, тъй като в група сигналите се припокриват и интерферират, но записът показал наличието на доминираща честота. Той загуби повече от половин година, за да се срещне по различни поводи с всеки от нас и тайно да ни провери. Идеалният датчик се оказах аз.

Дали му повярвах? А защо да не му повярвам? Христо винаги е бил авторитет за мен. А аз самият най-после бях намерил работа, която можех да върша добре. При това работата обещавахе да бъде разнообразна.

Започнахме с опити. Христо беше успял да запали неколцина учени от различни области и те ни даваха доказан материал за тестовете. Материалите бяха предимно от научни конференции. Някои списания и отделни предавания на поливизията също ни даваха много. Аз наистина се оказах много точен и чувствителен датчик, макар че не бях специалист в нито една област от тези, в които експериментирахме. Показа се, че мога да индицирам глупостта от текстове, които изобщо не разбирам. Христо бе поразен. Започна да ме нарича Специалиста...

За малките специалисти? Искам да кажа за специалистите с малка буква? Разбира се, той провеждаше опити и с тях. Хората, с които работехме, бяха изключително умни. Те безпогрешно анализираха и посочваха глупостта при тестовете от своята област. Но глупотестерът не работеше. Те не излъчваха. Не бяха датчици. Очевидно те не притежаваха способността за реакция на протест. Мозъците им различаваха глупостта, но не се възмущаваха от нея. Вижте, те не са виновни. Това е естествено. Те са абсолютно нормални хора. Не хапят. Доберманите не хапят. Оставете го да лежи, където си иска. Да, едричък е. Доберманите са едри за разлика от доберманпинчерите, които... Чели ли сте „Популярна кинология“? Обичам кучетата. За един Специалист кучето е чудесен другар. Умее да мълчи

и гледа умно. Това разтоварва след работа. Не, не ме натоварвайте, не се притеснявайте. Питайте.

Така. По време на нашата работа ни вълнуваха най-различни чувства. Усещахме, че сме на прага на нещо велико. Съвсем сериозно. Тръпнехме от нетърпение, удоволствие и страх. Но вече не бяхме изостанали. На Запад след първоначалния бум и след първите скандали при въвеждането на тестера в някои фирми и парламенти нещата затихнаха. Те имаха уреда, но нямаха метода. Нещата останаха до грубата индикация на фрапираща глупост, за която всъщност няма нужда от апарати. А може би са успели да се сблъскат с проблема, в който и ние се препънахме. Но да караме подред.

Още нямахме стратегия, но имахме тактика. Тактиката не беше лоша, имаше две посоки. Първо — в института на Христо. Той успя да запали с идеята на глупотестинга директора. Защитиха дисертации. Успяха да наложат експерименталното прилагане на тестера в комбинация с мен, разбира се, при отчитането и планирането на тематиката, а после — и при присъждането на научни степени. За кратко време институтът стана един от водещите в света, а водещата тематика беше нашата. Персоналът остана наполовина, но бюджетът ни се утрои. Имахме най-модерната техника. Това обаче беше само в института. А навън...

Доказателствата? Ето, вие доловихте нещо важно. Вижте, ние не бяхме наивници. Давахме си сметка за проблемите, които ни чакат. Обективното доказване на възможностите на уреда и метода беше един от проблемите, за които бяхме подготвени. Очевидно началните тестове с взет наготово материал не вършеха работа. За изпитанията ни трябваха текстове, които, първо, да не са ничии, второ, да съдържат обективна глупост от различни области, която да може да бъде потвърдена от съответните специалисти, и, трето, глупостта да бъде дозирана на съответни нива, за да докажем и количествените възможности на метода. Съставянето на такива текстове беше трудна задача и беше решима само с компютър.

Може ли глупостта да бъде алгоритмизирана? Оказа се, че може. Ние вече знаем доста за тези неща. Чели ли сте „Логика и психология на глупостта. Начален анализ“? В института има мощна секция, която се занимава с тези въпроси. Какво е глупостта? Първо, това е наличието на нищожно малко количество полезна информация в голям

обем условна информация. Второ, това е безкритичното отношение и възприемане на недостоверна и неанализирана информация. Трето — баналното повторение. Четвърто — очевидни слабости на логическия анализ, неспазване на елементарните закони на логиката. Например, ако от факта на съществуване на глупотестера направите извода, че глупостта ще изчезне, това е глупаво. Едното не следва от другото. И така нататък. Тези черти на глупостта, общо взето, са обективни. Програмистите се справиха. След като имахме еталонирана глупост, не беше трудно да се въведе и количествената ѝ оценка според реакцията на човека-датчик. Тъй като хората имат различна чувствителност, за еталон за сравнение избраха мен като най-съвършен. Сега от всеки нов Специалист може да се снее тарировъчна крива за реакциите му на различни нива на глупост и с тази крива показанията на неговия уред да се приведат към абсолютни единици. Христо дори настояваше единицата да бъде наречена на мое име. Аз отказах. Естествено, от скромност. Така че остана „спец“. Един спец е средната моя реакция на 93-я епизод на поливизионната серия „Петрови“. Вие едва ли помните 93-я епизод, отдавна беше. Фонът в обществено превозно средство има ниво около два и половина спеца плюс-минус един. Среца на улицата между стари приятели е от нула цяло и три до четири спеца. Поливизионна реклама обикновено е над пет спеца. Вашата рубрика за научно-технически новости например е... е, зависи...

* * *

Докъде бяхме стигнали? А, да, за тактиката. Втората насока на нашата тактика беше навън от института, в обществото. Глупотестингът трябваше да стане популярен, хората трябваше да му повярват и да свикнат с него. Решихме да караме полека. Но на първо време глупостта сама ни помогна. Ето един случай. Обажда ни се известният учен X и ме кани, с тестера, разбира се, на конгрес в Токио, където ще имам удоволствието да изслушам изключително интересното съобщение на неговия уважаем колега Y. След пет минути звъни уважаемият колега Y и ми предлага без да се туткам, да летя за Токио, за да чуя какви фантастични глупости ще дрънка онзи глупак X. За две-три години обиколих целия свят по конференции, симпозиуми,

конгреси, какво ли не. Не е вярно, че са ме отвличали. Имаше само опити. През това време получих предложения за три места за заместник-не знам какво си, за съавторство на осем докторски и тринайсет кандидатски дисертации и шест предложения за женитба. Но само това да беше. Чели ли сте критиките срещу нас в научните издания и вестниците по това време? Не ги четете.

Разбира се, че можете да си преместите крака. Нищо няма да ви направи. Ръмжи, защото много пъти споменахме думи, които не обича. Конференция, например и съав... Спокойно, Куче...

Грешите, кучето не ме пази от хората. Точно обратното. Знаете ли, понякога човек има нужда да си побъбри просто така, за незначителни неща, за глупости. В малки дози глупостта има дори терапевтичен ефект, разтоварва, ако сте пренапрегнат. Понякога и на мен ми се иска. А ми е трудно да надделея себе си. Срам ме е. Професионална деформация. Освен това много хора ме познават и са някак си предпазливи. Категорично отказват да си говорим за времето. А кучето е повод именно за такъв невинен човешки разговор. Особено ако и другият има куче. Можем да си говорим за кучетата. С куче ме приемат, а без куче — не. Изобщо човекът с куче винаги е посрещнат с повече доверие и интерес. Много ни трябват кучета. Питайте нататък.

Е, не... За тези неща няма смисъл да ви разказвам по-подробно. Неприятно ми е да си спомням. А и това са донякъде лични проблеми. Не е прието. В края на краищата ние сами си го търсехме. Но наистина беше трудно. Добре, че институтът вече си беше извоювал име. Ако не бяха дребните полезни чудеса, които поднасяше непрекъснато в областта на наноелектрониката, едва ли щяхме да издържим. Но ние не само издържахме, а дори свикнахме. И разширихме провокацията.

Започнах да ходя на кино, на театър, на изложби, да гледам поливизионни филми. Зарязахме конференциите, спокойно... и тръгнах по премиери. Канеха ме. Винаги имаше кой да ме покани.

Но не ми се радваха, разбира се. Художниците първи измислиха формулата „глупаво, но талантливо“. И като се почна „глупаво, но шик“, „глупаво, но красиво“, „глупаво, но интересно“, „търсена глупост“, „глупаво, но непорочно“, „интелигентна глупост“... Изобщо нещата се объркаха.

Някакви шегобийци започнаха да се разкарват навсякъде с имитации на глупотестера — същата кутия, а вътре — само проста

схема, която генерира случайни числа върху дисплея. После на пазара се появиха дамски чантички, оформени като глупотестер и надпис „Не се преструвай!“. Но това беше цвете...

Най-лоши бяха съзнателните мистификатори, които се представяха за Специалисти. Те направиха страхотни пакости. Напразно се опитвахме да централизираме глупотестинга при нас. Някои началници сложиха на бюрата си до нанокomпютъра и видеофона и глупотестер.

Горе-долу тогава се появиха клубовете „Аз съм глупав“. Помните може би младите момичета, които ходеха с големи значки „Аз съм глупава“. Чели ли сте „Елементарна социология“? Хората видяха, че глупотестерът е на прага да влезе в личния им живот. Това не беше в нашите планове, но по принцип е възможно. Тестерът не е скъп, а методът е прост. Знаете ли, тогава вече толкова бях развил способностите си на датчик, че уредът реагираше понякога само ако просто погледна някого внимателно в очите, ето така... Картината ли? Аз съм я рисувал. Не е модернизъм. Газена лампа. Естествено, че не сте виждали. В моето детство вече бяха антики. Най-хубаво рисувах газени лампи. Не, тази е нова, съвсем отскоро. Имам цяла серия. Просто ми се прииска... Не, друго не съм опитвал. Знаем, че няма да мога.

Но, да се върнем на темата. Историята започна да става некрасива. Да се парадират със собствената глупост стана модно. Превърна се в някакъв интелектуален снобизъм. Хората бранеха правото си да не се променят.

Тогава Христо каза „стига“. Каза, че всичко това ни отклонява от главната цел. Беше прав, въпреки огромната си популярност глупотестингът не беше приет никъде, в никое учреждение, в никой научен институт, в нито един университет, просто някъде, освен при нас... Да дойде във вашия вестник. Е, не. Ще си вдигнете нивото, но ще си загубите читателите...

Време беше да сменим тактиката и да си изработим стратегия. Да, ние имахме планове. Грандиозни планове. Точка първа — внедряване на глупотестинга в средствата за научна информация. Резултат — информационният потоп се превръща в златно ручейче. Друг резултат — огромни икономии. Точка втора — с освободените средства се финансира най-мащабният образователен експеримент в

историята. Глупотестинг за суперпрецизен подбор на кадри, програми, съдържание и методи на обучение за първото суперучилище.

Първият супервипуск са първите суперучители, вторият — също и така нататък, докато накрая всички деца могат да преминат през идеалното, умно училище. Точка трета — човечеството прави гигантска крачка в бъдещето...

Никой не е отхвърлил този план. Той не беше предложен. Беше глупав и ние скоро го разбрахме. (Не, не чрез глупотестера. Интересно, този път не успях да реагирам като датчик. Вижте, ние мечтаехме, това обяснява нещата. Бяхме утописти.

Впрочем чели ли сте „Утопия“ на Томас Мор? А „Градът на Слънцето“ на Кампанела? А френските утописти? Знаете ли, аз и на техните книги не реагирам. Макар че от гледна точка на днешните ни знания в тях има глупави представи, а и дори са успели да направят някои глупости. Особено Сен-Симон. Но е красиво... Не, разбира се, красотата не може да оправдае глупостта. Но тук не става дума за хубаво момиче, а за бъдещето.

Такава мечта може да бъде наивна, но не и глупава. Или поне моят мозък не протестира срещу такава глупост. Може би, не съм достатъчно добър датчик. Простете за отклонението.

Ние засякохме в това, че нямахме датчици.

Докато аз скандализирах художниците и поетите, Христо бе търсил. Търсех и аз. Всички от лабораторията, целият институт търсеше. Обявихме и конкурси. Явяваха се хиляди кандидати.

Професията на Специалиста им наглеждаше лека, интересна и престижна. Някои от тях си мислеха, че щом от нищо не разбират, ще бъдат добри датчици. Това не е достатъчно, а всъщност не е и необходимо условие. Огромното болшинство, обаче, показваха слаба или никаква реакция на протест. Те се проваляха и с всеки следващ разбирахме, че се проваляме и ние.

Не, не съм уникален. Имаше и други. Но бяха малко, неочаквано малко. Не мога да ви кажа цифрата, а още по-малко — имената. Те самите не го знаят. Така е правилно.

Някои от тях не бяха подходящи. Липсваше им чувство за хумор, а без него не могат да бъдат добри Специалисти. Те самите не знаят защо минават за конфликтни хора. А Специалистът трябва да е толерантен. Да може да си говори с всеки така спокойно и приятно,

както сега ние с вас. Не, нищо не искам да кажа. А има и друго. И може би то е по-важното. Аз настоях да не им казваме и, разбира се, не за да остана единствен. Точно обратното. Вижте, тези хора... те са ми близки. Не, не роднини, а нещо повече. Вижте, ние разбирахме, че войната с глупостта не може да се води като уличен бой. Дори и да ни се иска. И все пак за нашия план ни трябваше армия.

Имаше ли смисъл да объркаме живота на шепа хора? Има ли смисъл да бъдеш съвършен диагностик, ако не можеш да бъдеш лекар? Аз не можех да им кажа тези неща. Че са различни и че са толкова малко. Така или иначе, ние мислехме, че това е краят. А всъщност беше началото.

Да, ще имате сензация. Защо да не ви кажа? Никой не може да попречи, бомбата е хвърлена и вие ще можете да съобщите за това. Но аз се поуморих малко. Ще пиете ли кафе?

Така... Знаете ли, ние наистина търсехме датчици навсякъде. Абсолютно навсякъде. Освен конкурсите в института прилагаме и методиката на Христо от срещата на випуска. Изследвахме не само отделни хора, а и цели групи. В някои случаи следяхме реакциите на естествените потоци информация в групата. Друг път сами внасяхме материал за тестовете. И знаете ли къде срещнахме най-бурната реакция на протест?... Сложите си захар...

В детската градина. Има една приказка за това как лисицата измамила вълка да лови риби с опашката си и понеже било през зимата, опашката му замръзнала в леда и така нататък. Котето разказват тази приказка на децата, техните мозъчета не просто протестират, те са възмутени от глупостта на вълка. Средно седем реакции, това е фантастично!

Това е естествено, прав сте. Трябваше да приемем, че реакцията на протест е по рождение присъща на човешкия мозък. Защо се загубва по-късно? Още не знаем. Можем да продължим аналогията с имунните реакции. След като веднъж сте се изприцили при имунизацията, можете да ядете вируса със супени лъжици и няма да усетите нищо. А може би губим тази способност, защото не ни се налага да я използваме. Има кой да ни каже кое е глупаво и кое — не. Когато няма — влиза в действие рутинният опит, формалният анализ и, ако щете, преднамереността. Можем да оцелеем и без да използваме

интуитивните резерви на мозъка си. Способността трябва да се развива. Да се тренира. А тренировката е усилие.

Това е решението. За да направите някоя полезна работа популярна, трябва да я превърнете в спорт или игра. Точно така, игра на „Н-вълна“. Но за играта трябва да играчки.

На пазара няма глупотестери? Кой ви каза, че няма? Вие имате ли деца? Купихте ли им вече последния модел детски нанокомпютър? Чудесно сте постъпили. За една седмица са продадени близо половин милион бройки. Никак не е скъп, а той е най-съвършената играчка, която някога е правена. Да, в нашия институт. Всъщност и аз не знам всичко, което може да прави този нанокомпютър. Може, разбира се, да смята, да обучава, да играе на всички възможни компютърни игри.

Може да се използва като миниполивизионен приемник и като ултракъсовълнов предавател на малки разстояния и игри на двора или за дистанционно управление на механични играчки.

Може да генерира приказки в интерактивен режим. С него могат да се синтезират прости мелодийки или цветни картини върху поливизора. Може да превежда и да измисля прости езици. Може да реди куба на Рубин. Какво още... При това според възможностите на детето компютърът решава какво да му предостави от програмирането и какво да свърши сам. Прав сте, това са неща, която по принцип може всеки нанокомпютър с малки прибавки. В допълнителните прибавки е номерът.

Такива възможности, събрани на едно място и такъв набор от програми — това се прави за първи път. Том е играчката, която всяко дете ще носи винаги със себе си.

Но има още една възможност, която не зависи от програмите и периферията. За нея не пише в проспекта, децата сами я откриват. По твърда схема. Просто е вместена в кутийката. И когато микро-глупотестерът улови Н-вълна, се чува един такъв писклив гласец — „Браво!“. Ето така: „Браво!“.

А, вече сте го чували? Не, не, това го няма в друга програма, само в тази. Да, сигурно това е причината, че синът ви е започнал да попива всяка ваша дума.

Публикувано във вестник „Орбита“, броеве 22,23,24/1985 г.
Публикувано под името Велко Бориславов.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.